

PAPA IVAN PAVAO II. RAZGOVARA S REDOVNIČKIM POGLAVARIMA

(1983.)

Uvod

Od god. 1979. *Vijeće* UNIJE VRHOVNIH POGLAVARA imalo je više susreta sa Svetim Ocem. Godine 1979. sastalo se s njime 26. studenoga i 5. prosinca. Godine 1983. razgovaralo je s njime četiri puta: 15. siječnja, 10. svibnja, 24. svibnja i 31. svibnja. 14. lipnja 1983. predan je Svetom Ocu dokument od 63 stranice: *Osam sati dijaloga s Papom o redovničkom životu*.

Što se tiče ozračja tih susreta, teško je zamisliti nešto jednostavnije, srdačnije i otvorenije. Prisutni su govorili slobodno. Sveti je Otac nastojao da se dotakne svake točke dokumenta. Pažljivo je slušao, uvijek srdačno, očito je pokazao da želi pomoći poglavarima da čuje njihovo otvoreno i iskreno mišljenje o predloženim pitanjima. On vrhovne poglavare smatra - to je otvoreno rekao - ne samo *stručnjacima* koji treba da od pape dobiju savjete, nego ih mogu i dati papi koji to očekuje: "*Nemojte samo tražiti od pape da dade svoj sud, nego mu treba dati i savjet.*"

Ovdje donosimo glavne misli o *deset tema*, o kojima se raspravljalo sa Svetim Ocem.

1. Kriza redovničkog života

Redovnički se život nalazi u krizi. U godinama odmah nakon II. vaticanskog sabora vladala je kriza; možemo je nazvati *krizom identiteta*. Više redovnika postavljalo je pitanje: kakav smisao ima moje zvanje i zvanje moje ustanove? Koje je specifično poslanje redovnika danas u Crkvi i u svijetu? U okviru te krize vidjeli smo jaki *pad zvanja*, osobito na Zapadu. Mnogi su otišli; neki od tih *odlazaka* pripadaju normalnim kušnjama i pročišćavanju teških vremena; a neke je odlaske teško protumačiti. Neki redovnici prihvaćaju svoj stav neovisnosti i "udaljenosti" da bi bolje "služili".

Na početku treba reći da je kriza u redovničkom životu samo jedan vid (dio) opće krize, a osobito *krize u Crkvi*, koja je osjetljivo uzdrmana u svojim tradicijama, u svojim strukturama - pa zato i u svom identitetu. Crkva i redovnički život su povezani: redovnički je život dar Gospodinov Crkvi. To je konstitutivni element Crkve i izraz njezine vitalnosti. Treba dakle vratiti redovničkom životu njegovo mjesto u Crkvi, pa će tako izaći iz krize. Toga moraju biti svjesni oni koji su odgovorni u Crkvi i u redovničkom životu. Svaki na svom mjestu treba učiniti ono što o njemu ovisi da posvećeni život bude poznat, priznat, cijenjen i pomagan, i to na svim razinama: zvanja, odgoja, poslanja.

2. Bijeg iz svijeta i napredak

Kaže se da je redovnički život bio - u prošlosti - snažno obilježen *bijegom iz svijeta* i svime onim što podsjeća na Kristovu *kenosis*. Čini se da je taj vid izgubio nešto od svoje važnosti, i to u prilog *napretka* i razvoja. Tu- mači li to uistinu neke slabosti redovničkog života?

Nema sumnje da *Gaudium et spes* otvara nova vremena; ona znači neke vrste pomirenja sa svijetom i pozitivnim zemaljskim vrijednostima. Redovnici su više poticani da zauzmu mjesto u realnostima svijeta nego da bježe iz svijeta: da budu kvas u tijestu, sol koja daje ukus, svjetlo koje obasjava. Ali to ne znači da *kenosis* više nije aktualna. Ona je stalno prisutna, ali često u raznim oblicima: približavanje može biti različito, ali osnovne realnosti ostaju iste.

Redovnik i svećenik imali su jučer u društvu priznato mjesto i bili su poštovani. Danas su ignorirani, predmet podsmjeha. Malo je onih koji njihov stalež i njihovu službu smatraju promaknućem. Traži se hrabrost da se staviš na taj put, traži se hrabrost da ustraješ. Treba imati hrabrosti da staviš na kocku svoj život - a život imamo samo jedan - i to za jedno poslanje, za jednu službu, koju mnogi smatraju besplodnom za društvo, a neuspješnom i na apostolskom planu. Ukratko: *Kenosis* će značiti prije svega *zaboraviti sebe*, žrtvovati se - ne radi se toliko o bijegu iz svijeta nego više o *bijegu od sebe*.

3. Zvanja

I *problem zvanja* je vid krize u redovničkom životu. Skoro sve ustanove doživjele su jaki pad zvanja i zato je srednja dob porasla do zabrinjujuće granice. Da se u to uvjerimo, dosta je da prisustvujemo skupu u duhovnim vježbama ili inače kakvom važnijem skupu (npr. euharistijskom kongresu).

Ta je kriza zahvatila osobito Zapad, ali ne samo njega. Čini se, međutim, da je u tom času na više mjesta došlo do neke stabilizacije, a u nekom smislu i do "povratka zvanja", bilo kod redovnika bilo kod dijecezanskog klera. Porast je nešto sporiji u ženskim ustanovama.

Kao nešto pozitivno treba spomenuti sadašnju pojavu kojoj neke ustanove daju prednost: da se zvanja samo ne skupljaju i ne razvijaju, nego se traže onom otvorenosti koja se jednako zanima općenito za pitanja zvanja kao i za "posebna zvanja", ali se kod toga ne izbjegava da se preporuči i vlastita ustanova.

U tom bolje prolaze međunarodne ustanove, jer sada na više mjesta Trećeg svijeta zvanja naglo rastu. Međutim, nalazimo se pred drugom važnom pojavom: ima ustanova "koje mijenjaju boju". To prouzrokuje probleme koji obuhvaćaju čitavu Crkvu i pojedine ustanove. Nalazimo se pred pojavama prihvaćanja kultura, na što nismo bili pripravljeni u formaciji mladih. A ima i struktura koje treba obnoviti. Da - traži se da se novo vino stavi u nove mješine.

Postoji i pitanje mladih koji kucaju na druga vrata: neki se organiziraju u neovisne grupe - a drugi osnivaju nove ustanove. To je za nas veoma izazovno. Ovi su mladi, općenito, skloni jakom evanđeoskom radikalizmu, velikodušnom služenju čovjeku. Oni su ozbiljni, gorljivi, uslužni. Postavlja

se pitanje: zašto se - prije svega - ne opredijele za naše ustanove, koje se predstavljaju iskustvom bogate prošlosti.

Boje li se možda struktura naših predaja, naših djela? Možda su zapazili da nama manjka oduševljenje i evanđeoski radikalizam? Mi smo uvjereni da smo izvršili potrebna prilagođavanja i potrebnu otvorenost. Ili nam manjka mašta, odvažnost?

U svoju obranu možemo dodati da često mladići koji slijede neorganizirane grupe, to čine samo zato da sačuvaju nešto slobode u svojim težnjama - a svakako se ne žele obvezati za čitav život. Pitanje je postavljeno; naše svjedočenje nema one snage koju mi očekujemo.

4. Formacija

Pitanje formacije povezano je s pitanjem o zvanjima. Pomanjkanje zvanja snizilo je broj odgojitelja, a isto tako i njihovu potrebnu formaciju.

Formacija je jedna od prijekih potreba našega vremena. A radi se o odgoju odgojitelja - i sviju onih što dolaze pod nazivom: početna formacija i permanentna formacija.

U novim Crkvama i u novim ustanovama - ima mnogo dijecezanskih ustanova koje su rođene u "mladim Crkvama" - međunarodne ustanove moraju pružiti tu važnu pomoć u formaciji. Ali činjenica je da njima samima manjkaju potrebni odgojitelji. Manjak zvanja i starenje kadra prorijedili su redove, a novi zahtjevi za kulturnim prilagođavanjem dovode u neodlučnost i dobronamjerne. Zato međusobna pomoć raznih družbi postaje pravi zahtjev. A u mnogim slučajevima formacija odgojitelja ostaje urgentno pitanje.

5. Redovnici apostoli

Redovnice talijanske *Unije vrhovnih poglavarica* mnogo su razmišljale u posljednje tri godine o jednoj vrlo važnoj tvrdnji dekreta "Perfectae caritatis". Od 10. do 13. svibnja ove godine sastalo se u Rimu oko 700 redovnica da završe dugo razmišljanje o "redovničkoj apostolskoj duhovnosti". Sam tekst glasi: U ustanovama koje se posvećuju apostolatu "apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života... Stoga treba da cjelokupni redovnički život članova bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom" (PC 8). Novo kanonsko pravo preuzelo je tu misao i te riječi (usp. kan. 675, 1).

Svi složno tvrde da je "kontemplativna dimenzija redovničkog života" uistinu nešto bitno i da se bez nje ne može. Vertikalna dimenzija je bitna za svaki posvećeni život. Ali je isto tako važno promatranje apostolskog djelovanja kao sudjelovanja u Kristovom poslanju. "Djelovati" apostolski treba promatrati unutar "biti redovnik". Treba izbjegavati dualizam, treba stvarati jedinstvo života: kenosis (napredak; molitva) apostolski život. Treba postići ravnotežu - i svjedočiti za nju. Od današnjih redovnika, osobito od odgojitelja, očekuje se da budu živi primjeri uspjele sinteze u životu, kao što vidimo kod svetaca, npr. kod sv. Ivana de la Salle, koji je govorio: "Nemojte praviti razlike između nastojanja u vašim dužnostima i nastojanja u vašem posvećenju."

6. Međusobni odnosi. Dijalog i odnosi prema biskupima

"Mutuae relationes" (Kriteriji o odnosima između biskupa i redovnika u Crkvi) je uzor - inicijativa koja otvara nove putove. Dvije rimske Kongregacije sjedinjuju svoje misli i svoja zapažanja u zajedničkom dokumentu, koji ne sadrži samo razmišljanja teorijskog, moralnog i pastoralnog karaktera, nego i zajedničkog djelovanja.

Postoje odgovornosti biskupa u odnosu na redovnički život. Oni moraju biti svjesni da je redovnička karizma crkvena; to je bogatstvo Crkve, to je Božji dar Crkvi, to je očitovanje svetosti Crkve. Iz toga slijedi da specifičnu karizmu ustanova - zvanje, formaciju, poslanje - treba gajiti, pomagati i cijeniti u mjesnoj Crkvi.

Drugim riječima, redovnici i redovnice su sastavni (integrirajući) dio mjesne Crkve. Oni su udovi Crkve kao cjeline; a to znači da ne smiju biti "upotrebljavani" samo kao pomoćna snaga, kao komotne rezerve personala, u slučaju potrebe. Mogu biti pozvani da trenutno služe kao dopuna i zamjena, što u danom času može biti "potreba Crkve". Ali redovničkom životu treba dati prostor slobode, što mu omogućuje da bude što mora biti, da svoje snage čuva za proročku ulogu - to svoje bogatstvo - u služenju Crkvi.

Redovnici imaju odgovornost i obveze prema mjesnoj Crkvi. To proizlazi iz činjenice da su sastavni dio mjesne Crkve, ali ipak zadrže svoje zanimanje za čitavu Crkvu. Zato se ne smiju zatvoriti u svoje zajednice i u svoje privatne probleme. Oni moraju u potpunosti ući u traženje, zabrinutosti, planove mjesne Crkve. Biskup je prvi odgovoran za pastoralni rad u svojoj dijecezi. On predstavlja Krista, Glavu čitavog Tijela, a ima specifičnu ulogu povezivanja i usklađivanja. Ali Duh oživljuje čitavu Crkvu i ima inicijativu. Svi su dužni pridružiti se toj inicijativi i služiti joj. Papa i biskupi dužni su prosuđivati karizme i njihovo usklađivanje, na raspolaganju Duhu. A to pretpostavlja da se sasluša osobe, da događaji budu pažljivo promatrani, da smo stupili u informativni dijalog, da stvaramo strukture priopćavanja.

Potreban je dijalog. A za to će biti potrebno stvoriti strukture. Na nekim mjestima imenovan je vikar za redovnike. To je svakako važan napredak, ali to nije dosta. Treba nastojati da se osnuju *mješovite komisije*, koje će istovremeno angažirati predstavnike dijeceza i predstavnike redovnika, i to stalno. Ta se komisija sastaje da zajedno konstatira probleme, traži rješenja, pa i mimo urgentnih slučajeva i konkretnih teškoća. Takva praksa već postaje običaj. Sve češće se događa da se biskupi i redovnici sastaju s namjerom da zajedno podijele evanđeoska bogatstva, u međusobnom poštovanju i povjerenju; katkada i zato da zajedno obave duhovne vježbe.

Na mjesnom planu - odnosi su obično dobri. Ako se pojave i teškoće, obično se ne radi o doktrinarnim pitanjima, nego o osobama.

Na nacionalnom planu - u nekim zemljama osnovane su strukture koje omogućuju stalno međusobno savjetovanje: npr. sudjelovanje kojeg redovnika u biskupskoj konferenciji, sudjelovanje kojeg biskupa u skupovima redovnika.

Na planu kontinenata - ima tek nekoliko primjera, kao CLAR (Confederatio latino-americana religiosorum)... Važno je da su ti organizmi u stalnoj vezi ne samo sa Svetom Stolicom nego i s biskupskim konferencijama. Ali je

isto tako važno da biskupi i biskupske konferencije uzimaju u obzir te *unije*, koje su značajno sredstvo i snaga povezanosti.

Svuda postoje nastojanja da se postigne zajedništvo, povezanost i suradnja. To treba naglasiti i na to treba poticati. Zar ne zaslužuje da se posebno spomene da se CLAR u ovim godinama (1982-1985) prvenstveno bavi temom *zajedništva i sudjelovanja* na svim razinama: između redovnika i redovnica, s mjesnim biskupima, sa CELAM-om (Consejo episcopal latinoamericano), sa Sv. kongregacijom za redovnike i svjetovne ustanove, sa Svetim Ocem...

7. Raspoloživost za misije

Instrukcija Sv. kongregacije za biskupe "Relationes in territoriis missionum" uvela je misijske ustanove u novi stil suradnje. U prošlosti je "ius commisionis" svu odgovornost bacilo na ustanovu. To je "pravo" još na snazi u oko 120 vikarijata i apostolskih prefektura. U ostalim mjestima uveden je sustav *ugovora, mandata* i ostalih načina suradnje.

U tom sustavu ustanove ne zauzimaju više ono centralno mjesto kao u prošlosti; mjesna Crkva preuzima svoju odgovornost, a misionari djeluju u ovisnosti o biskupu i surađuju s ostalim prezbiterima i laicima.

Katkad se događa da mjesni biskup sam ne može zadovoljiti potrebe mjesne Crkve, a da u isto vrijeme redovnički poglavar dobije pozive da zadovolji još i veće potrebe. Bio je naveden slučaj Sudana i teškoća da se nađu misionari za urgentne potrebe te Crkve.

Misijska ustanova može biti i onemogućena da premjesti svoje članove iz mjesta gdje je stvorena potreba u mjesto gdje je potreba još veća. Pitanje razdiobe misionarskih snaga nije malen problem i mjesni su biskupi, premda su dužni sudjelovati u odgovornosti za cijelu Crkvu, zaokupljeni svojim neposrednim brigama. U tom slučaju potreban je dijalog. Katkad se teško dolazi do zaključka. Konačno treba učiniti priziv na Sv. kongregaciju za biskupe. Svakako, najvažnije je da misijske ustanove sačuvaju određenu "misionarsku raspoloživost", po kojoj su spremni ići tamo gdje su veće potrebe Crkve i evangelizacije.

S time u vezi recimo nešto i o *problemu župa*. Poznato je, postoje "župe" i "župe" - i na Zapadu župa može biti važno "misijsko polje". Ali ponekad ukočene i administrativne strukture onemogućuju misionarski polet. Osobito u Trećem svijetu i u mladim Crkvama ustanove su izgradile razne strukture za širenje Crkve: župe, sjemeništa, škole, kolegije itd. Dogodi se da se misionar zatvori u te strukture i ne može izaći iz njih. I zato ne dolazi do izražaja njegova karizma, pa ni snaga kojom bi izgrađivao mjesnu Crkvu. Treba dodati da "župni život" i njegov administrativni ritam otežavaju *zajednički život*. Na mnogim mjestima, gdje su "nove Crkve" u razvoju, ustanove se bore da se oslobode župa. Treba imati razumijevanja za takve težnje - one su, u biti, na veće dobro mjesne Crkve.

8. Dispencijacija od celibata

Osobito nakon II. vatikanskog sabora mnogi su svećenici i redovnici *otišli*. To je žalosna pojava - i za Crkvu i za ustanove. Ovdje ne želimo

analizirati pojavu niti tražiti njezine brojne uzroke. Odlasci su postali rjeđi, ali se nalazimo pred mučnim stanjima koja ne možemo ignorirati.

Prije svega treba stvoriti *ozračje zajedništva, vedro i ozbiljno*. Služba ministerijalnog svećeništva obuhvaća čitavu osobu i čitav život. Božjem narodu, kojemu su poznati zahtjevi Crkve u katoličkom braku, treba to svjedočenje službenika Crkve. I zbog toga su propisi i odredbe što se odnose na dispencijacije postali mnogo zahtjevniji. Ali dispencijacija je ipak bilo.

Jasno, mi vrhovni poglavari moramo biti svjesni da svećenički poziv nije nešto površinsko i privremeno. To je potpuno i doživotno angažiranje. A što se tiče onih koji odlaze, pojedine slučajeve treba posebno prosuđivati. Ima veoma zamršenih slučajeva, drama. Bila bi za sve velika pomoć kad bi se uspostavio direktan dijalog između redovničkih poglavara i odgovornih u Sv. kongregaciji za nauk vjere. Kad se nalaze pred posebnim teškoćama, vrhovni poglavari ili njihovi delegati mogu se sastati sa odgovornima u Sv. kongregaciji za redovnike i svjetovne institute i u Svetoj kongregaciji za biskupe. Poželjno je da se s Kongregacijom za nauk vjere uspostave mogućnosti dijaloga, koji bi doprinosili da se pitanja točno i u potankostima odrede, što je teško iznijeti pismeno.

9. Škola i odgoj

Zvanje redovničkih odgojitelja uključuje veoma važan apostolski zadatak. U nekim zemljama kriza raste. Ima više zemalja koje teško podnose privatnu ili vjersku školu. Zvanja "braće", kao i ostala zvanja, a katkad više nego ostala, nalaze se u teškoj krizi. Zato treba apsolutno naglasiti sljedeće:

- Važno je naglasiti *identitet katoličke škole*. Radi se o dimenzijama i vrednotama evangelizacije, i u tome se slažu tisuće katoličkih odgojitelja, redovnika i laika. U svemu tome redovnici imaju svoju specifičnu ulogu.

- Treba vratiti povjerenje u *katoličke odgojitelje*; treba pokazati kako je važna njihova "služba". Škola i sveučilište idealno su mjesto za dijalog između *vjere i kulture*, između katolicizma i drugih vjeroispovijesti. Karizma odgojitelja usmjerena je na konkretni apostolat, koji je na Zapadu jednako važan kao i u svijetu "misija".

10. Braća u kleričkim ustanovama

Vrhovni poglavari već nekoliko mjeseci razmišljaju o tom predmetu, jer su se našli pred pitanjima koja su sada dobila nove naglaske. Početkom 1982. bio je organiziran studijski dan vrhovnih poglavara i okrugli stol sa Sv. kongregacijom za redovnike i svjetovne ustanove. Novo kanonsko pravo nije potpuno zadovoljilo.

Problem je poznat. Više ustanova ima među svojim članovima svećenike i braću. A što se toga tiče svaka ustanova ima svoju povijest. Neke su ustanove rođene kao *bratstva*, npr. franjevci. A ima ustanova koje su rođene sa svećeničkim zadacima, npr. isusovci i salezijanci. Ima ustanova koje su nastale kao *svećenici i braća*, npr. Družba Svetoga Križa, marianisti. Ima pak mnogo drugih, kod kojih je svrha ustanove jedinstvena, gdje se svećenici i braća posvećuju istoj svrsi. Ali tijekom stoljeća mijenjalo se stanje svećenika

i braće kao i njihovi međusobni odnosi. Unutarnji i izvanjski razvoj u više je slučajeva promijenio prvotne stavove. Moderni mentalitet, a osobito "kriza braće", zaoštrio je to pitanje i pokazao na neke osjetljive točke.

Ima ustanova kojima ne odgovara klasifikacija kanonskog prava: kleričke ustanove - laičke ustanove.

Budući da su u mnogim ustanovama svrha, formacija i karizma iste - pobuđuju čuđenje, i to sve više, razlike koje se još nalaze među redovnicima iste obitelji. Mnogi traže potpunu jednakost, uključivši i službu poglavara. Dakle, traži se jednakost u svemu, osim u onome što proizlazi iz svetog reda.

Moguće je da je svećenik bolje spreman za animiranje svoje zajednice. Ali se može dogoditi i protivno.

Ne želimo izjednačiti sve ustanove. Ipak, zar se ne bi moglo prepustiti odgovornima u ustanovi da sami sude u nekim slučajevima - uzevši u obzir ono što proizlazi iz svetog reda.

Zaključak

Vijeće *Unije vrhovnih poglavara* izrazilo je Svetom Ocu - u ime svih redovnika - zahvalnost za te duge satove slušanja i razgovora, što je u povijesti redovničkog života *jedinstven događaj*, kao što je naglasio predsjednik Unije na završetku susreta.

Ovaj kratki prikaz, tako nam se čini, najbolje zaključujemo riječima Svetog Oca na rastanku s nama:

"Nalazimo se, dakle, pred nekim problemima koji se odnose na redovnički život: identitet i narav posvećena života, redovničko zvanje, mjesto redovnika u Crkvi. Kriza je dirnula te vrednote Crkve. To treba prosuditi i nastojati da redovnički život bude ponovno usađen u samo srce Crkve. Redovničko je posvećenje konstitutivni element Crkve. Ono spada u njezinu narav. Potrebno je da svi nastoje i traže da učine više za redovnički život, svaki prema svojim mogućnostima i svi zajedno."